

УДК 34::316.64]167.1:355.354-057.875 **ДОВГИЙ Олександр Васильович,**
аспірант Кіровоградської льотної академії
Національного авіаційного університету,
e-mail: adovgiy@goodex.com.ua

УДОСКОНАЛЕННЯ СТРУКТУРИ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ ТА ПОЗААУДИТОРНОЇ РОБОТИ В КОНТЕСТІ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ КУРСАНТІВ ЛЬОТНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

У статті актуалізується важливість щодо удосконалення структури науково-дослідної та позааудиторної роботи в контексті формування правової культури курсантів льотних навчальних закладів . Розглядається сучасні механізми управління самостійною пізнавальною діяльністю курсантів, що створюють пріоритетні умови для підвищення ефективності освітнього процесу з позиції філософського, соціологічного, психолого-педагогічного та юридичного підходів у контексті удосконалення структури науково-дослідної та поза аудиторної роботи. У статті розкривається сутність таких понять: самостійна пізнавальна діяльність курсанта, позааудиторна робота, комбіноване (змішане) навчання

Ключові слова: *правова культура; курсанти; самостійна пізнавальна діяльність курсанта; позааудиторна робота; комбіноване (змішане) навчання.*

Постановка проблеми. Формування правової культури курсантів льотних навчальних закладів є прозорою динамічною системою, що володіє складною структурою. Прозорість даної системи для впливу ззовні очевидна, бо вона підлягає постійному впливу

різних зовнішніх умов: суспільних, культурних, соціально-економічних тощо. Оскільки на процес формування правової культури курсантів діють практично всі зовнішні умови, їх слід приймати як вихідні передумови.

У цьому зв'язку важливо забезпечити умови системно-цілісної організації діяльності з формування правової культури курсантів. Модель формування правової культури покликана створювати педагогічні умови цілісного сприяння розвитку правової культури особистості курсанта в період професійної освіти.

Провідною тенденцією сучасних інноваційних змін є становлення гуманістичних, особистісно-орієнтованих та гуманітарно-орієнтованих освітніх систем (Н. Алексєєв, Е. Бондаревська, В. Данильчук, І. Сергєєв, В. Серіков, В. Сімонов, І. Якиманська та ін.). Всі автори у методологічному відношенні спираються на відоме положення системного аналізу про те, що система не може функціонувати та розвиватися без істотних і необхідних умов, сукупність яких називають середовищем системи. Вони також відштовхуються від думки вітчизняних дослідників (Ю. Бабанський, Г. Вергелес, М. Дураном, Ю. Соколиків та ін.), які відзначають, що будь яка педагогічна система може успішно функціонувати тільки при дотриманні відповідних умов.

Метою та завданням даного дослідження є обґрунтування однієї з запропонованих нами педагогічних умов формування правової культури курсантів льотних навчальних закладів, а саме удосконалення структури науково-дослідної та позааудиторної роботи в контексті формування правової культури курсантів льотних навчальних закладів.

Виклад основного матеріалу. Надмірне захоплення теоретичною частиною фахової підготовки курсантів льотних навчальних закладів (ЛНЗ), замість інтенсивного використання існуючих внутрішніх ресурсів навчальних закладів з метою трансформування педагогічних знань курсантів в операційні практичні навички лише установлює сталі стереотипи в системі їх професійної підготовки та детермінує однобокий розвиток курсантів льотних навчальних закладів. Оскільки на сьогодні в навчальному процесі на самостійну роботу курсантів відводиться понад 50% навчального навантаження то ми зосередимо свою увагу саме на позааудиторній роботі.

Під самостійною пізнавальною діяльністю курсанта ми розуміємо систему його позааудиторних дидактично передбачених освітніх зусиль, які розширюють інтелектуальний та професійний потенціал, що сприяють навчанню та наступному оволодінню особистісно-професійними знаннями, якостями, здібностями й уміннями; складний процес, в якості структурної одиниці якого можна виділити пізнавальну дію, що ініціюється суб'єктом (курсантом), а отже, характеризується усвідомленням мети та наявністю у нього дійсного мотиву, що буде спонукати його навчальну самостійну пізнавальну діяльність. Тому, у даному підрозділі дослідженні звернемо особливу увагу на удосконалення самостійної пізнавальної діяльності курсантів льотних навчальних закладів.

Важливо, що курсантський (юнацький) вік являє собою сенситивний період для цілеспрямованого розвитку здатності усвідомлювати себе в професійній діяльності [1] й будується навколо кризи ідентичності, яка складається з серії соціальних і індивідуально-особистісних виборів, ідентифікацій і самоозначень [2]. Тут, одним із центральних утворень особистості курсанта ЛНЗ стає його самосвідомість, що визначається, як усвідомлення свого відношення до світу, себе як особистості, своїх вчинків, дій, думок, почуттів і переживань, бажань і інтересів, своїх потреб і здібностей, прагнень і мотивів поведінки [3].

Продовжуючи аналіз проблеми, необхідно відзначити, що «професійний розвиток невіддільний від особистого – в основі того й іншого знаходиться принцип саморозвитку, що детермінує здатність особистості класти власну життєдіяльність у предмет практичного перетворення, що сприяє вищій формі життєдіяльності особистості – її творчій самореалізації» [4]. Схожими є думки вчених С. Резник; Р. Файзуллин; L. Edward про те, що результати становлення майбутнього професіонала залежать від його здатності до саморозвитку та розвинених рефлексивних навичок.

Аналіз наукових досліджень М. Гончаренко, А. Ліненко, А. Нарішкин та ін., показав, що активність курсантів у формуванні професійних умінь та якостей є результатом усвідомлення ними потреби роботи над собою, тобто потреби у самоосвіті та самовихованні. Така потреба є «рушійною силою, мотором» їхньої активності в оволодінні професійними вміннями й якостями» [5].

У роботах В. Деркунської [6], М. Дзукаєвої, Л. Кочневої, Н. Леванської, В. Монахова та ін., зазначено, що на основі самопізнання у майбутнього фахівця формується рішення про необхідність самовиховання та самовдосконалення, створюється модель майбутньої роботи над собою.

Курсанти більш серйозно підходять до навчальної діяльності, коли чітко знають найближчу і перспективну мету вивчення тієї чи іншої навчальної дисципліни, коли ці цілі усвідомлюються як особисто професійно значимі, а тому необхідні і бажані, коли є чітке уявлення про шляхи і способи досягнення навчальних цілей. Адже внутрішнім стрижнем процесу навчання є визначена мета навчального процесу [7].

Важливою тут є примітка С. Рубінштейна: «Для того щоб учень по справжньому включився в роботу, потрібно зробити поставлені в ході навчальної діяльності задачі не тільки зрозумілими, але і внутрішньо прийнятими для нього, тобто щоб вони набули значимість і знайшли, таким чином, відгук і опору точку в його переживанні» [8, с. 81].

Треба зупинитися й на тому, що особистісне визначення навчальної цілі курсанта належить до освітніх технологій, і вимагає наступних процедур. По–перше, вибудовування особистісного ставлення курсанта до об'єкта (наприклад, це може бути стійкий інтерес до майбутньої професії після вступу до навчальних закладів). По–друге, встановлення особистісного змісту і «образу». По–третє, вибір типу діяльності (це може бути прийняття рішення про важливість для себе успішного навчання за обраним фахом) [9].

Таким чином, до сучасних механізмів управління самостійною пізнавальною діяльністю курсантів, що створюють пріоритетні умови для підвищення ефективності освітнього процесу, зокрема психологічного забезпечення процесів навчання ми віднесли:

– реалізацію викладачем сукупності принципів побудови самостійної навчальної діяльності, а саме: самостійності, професійно-педагогічного напрямку, гуманізації та гуманітаризації, наступності, науковості, свідомості й активності, системності, послідовності й раціональності, достатнього рівня складності, зв'язку теорії з практикою;

– дидактичний супровід організації самостійної пізнавальної діяльності за рахунок упровадження інтегративної комплексної системи педагогічного впливу на процеси самопізнання, самоактуалізації, саморегуляції, самонавчання, самоконтролю, самооцінки, самоуправління й самоорганізації;

– індивідуалізацію змісту самостійної пізнавальної діяльності студентів.

Так, під час навчальної практики пропонується використовувати рефлексію та самооцінювання. Відчуваючи практичне вживання конструктивістських методів на собі, курсанти льотних навчальних закладів матимуть стимул до використання методів у своїй професійній діяльності. У процесі оптимально влаштованої практики курсанти будуть одержувати не тільки професійні знання, вміння, навички, але й розвиватися як особистості, набуваючи комплексу професійних якостей, необхідних їм у подальшому житті та професійній діяльності.

Тому важливо, щоб вже у процесі навчання курсанти оволоділи системним баченням майбутньої професійної діяльності, сприймали різноманітні дії наставника як компоненти єдиної системи педагогічної діяльності, що включає пов'язані між собою напрямки роботи.

У цьому аспекті раціонально організована науково-дослідна та позааудиторна робота шляхом стимулювання самостійної розумової діяльності курсантів ЛНЗ створює основу для полегшення їх внутрішньоособистісних та міжособистісних процесів як фундаментальних факторів цілеспрямованого й стрімкого професійного розвитку у спеціально створеному навчально-комунікативному середовищі відповідного навчального закладу.

Таким чином, до потенційних можливостей стимулювання самостійної розумової діяльності у курсантів ЛНЗ, відносимо: сприяння реалізації їх мотиваційних функцій не

викликаючи дискомфорт; створення векторних норм, що вказують шлях до майбутнього досконалого виконання специфічних функцій; забезпечення професійних спонукань; побудова освітніх та професійних траєкторій й орієнтирів; проекція у майбутні фахові бажання курсантів; додержання правил і норм якісної навчальної діяльності, що надасть можливість комфортно перетворити безтурботну курсантську життєдіяльність у їх творчу самореалізацію спочатку, у власній навчальній діяльності, а потім, й у майбутній професійній діяльності.

Крім цього, враховуючи специфічність професійної діяльності курсантів ЛНЗ, існуючі недоліки фахової підготовки майбутніх авіафахівців та проаналізовані перспективні концептуальні положення вищеназваних науковців дозволили віднести до перспективних ідей організації навчання та науково-дослідної роботи, які мають бути інтегровані у діючу систему ВНЗ, що готують відповідних фахівців такі:

- мотивуюче залучення майбутніх авіаційних фахівців до дослідницько-пошукової й дослідницько-аналітичної навчальної діяльності у процесі навчальної практики та наукової роботи з одночасною перевіркою у них сформованості базового рівня професійної підготовленості;

- використання дослідницьких завдань процесуально-діяльнісного змісту з елементами творчого педагогічно-інноваційного пошуку, що відображає специфіку обраної професії курсантів ЛНЗ та сприяють розвитку у них креативного досвіду;

- організація наукових гуртків для підтримки професійної освіти курсантів ЛНЗ, де вони мають можливість підвищити рівень своєї професійної підготовленості;

- залучення курсантів ЛНЗ до вивчення позитивного досвіду роботи практикуючих авіаційних фахівців та виявлення у них функціональних помилок при організації професійної діяльності, створюючи власний рейтинг фахівців та обґрунтовуючи його на спеціально відведених для цього аудиторних заняттях використовуючи усі можливі новітні засоби, стимулюючи у такий спосіб власну самостійну розумову діяльність.

Російський психолог І. Якиманська визначає такі основні положення особистісно орієнтованої системи навчання: воно повинно забезпечувати розвиток і саморозвиток особистості майбутнього фахівця як суб'єкта пізнавальної та предметної діяльності [10].

О. Пехота вважає, що «...найпростішою ланкою, з яких складається особистісно орієнтована технологія, є особистісно орієнтована педагогічна ситуація. Це така ситуація, опинившись в якій дитина повинна шукати суть, пристосувати її до своїх інтересів, побудувати образ чи модель свого життя, вибрати творчий момент, дати критичну оцінку» [7].

Сутнісними рисами особистісно орієнтованого навчання В. Сериков визначає: 1) елемент проектування навчання – це подія в житті особистості, що дає їй цілісний життєвий досвід, де знання – частина його на відміну від традиційного навчання – проектування фрагменту змісту навчання; 2) спільне цілепокладання педагогом і учнем; 3) стирання принципової межі між змістовним і процесуальним аспектами навчання: процес (діалог, пошук, гра) стає джерелом особистісного досвіду; 4) навчання наближається до природної життєдіяльності людини, його професійної діяльності; 5) взаємодія учасників навчальної діяльності втрачає формальність і функціоналізм й набуває риси міжособистісного, міжсуб'єктного спілкування; 6) текст як фрагмент культури, що набувається, засвоюється через контекст; розвиток “Я” відбувається через “своє інше”, через діалог; засвоюється не фрагмент цілісної життєдіяльності (знання та вміння), а сама цілісність, що передбачає імітаційно-ігрове відтворення життєвих ролей і ситуацій; 7) особистісна парадигма не безпосередньо впливає на побудову змісту та форм навчання. У цьому сенсі – це достатньо “делікатна” педагогічна теорія, вона впливає на внутрішню організацію суб'єктів навчального процесу і на побудову предметно-змістовної області навчання [11].

Метою навчання у такій діяльності стає формування правової культури курсантів у навчально-виховному процесі, набуття власного “Я”, розкриття його творчих нахилів та здібностей, індивідуальності та стилю взаємодії та спілкування з іншими, а не тільки опанування ним певною сукупністю професійних ЗУН. Для цього науково-педагогічний

працівник має допомогти майбутнім фахівцям знайти самого себе, а також у самовизначенні, саморозвитку, самовдосконалення в умовах ЛНЗ. Отже, сутнісною ознакою цієї умови формування правової культури майбутніх фахівців є “суб’єктність” – із середини детермінована спонтанна активність, творення власної психіки і себе як суб’єкта [12].

Все це кардинально змінює функції навчально-виховного процесу, де основними функціями стають виховна, розвивальна, самовдосконалення, а не освітня як під час традиційної освіти:

- зміст освіти, її засоби й методи організуються так, щоб курсант мав можливість вибирати предметний матеріал, його вид та форму;

- освіченість як сукупність знань, умінь, індивідуальних здібностей є найважливішим засобом становлення духовних та інтелектуальних якостей майбутнього фахівця і має бути основною метою сучасної освіти;

- освіченість формує індивідуальне сприйняття світу, можливості його творчого перетворення, широке використання суб’єктивного досвіду в інтерпретації та оцінці фактів, явищ, подій навколишньої дійсності на основі особистісно значущих цінностей і внутрішніх настанов;

- найважливішими чинниками особистісно орієнтованого навчального процесу є ті, що розвивають індивідуальність майбутнього фахівця, створюють умови для його саморозвитку та самовираження;

- воно будується на принципі варіативності [10].

Позааудиторна робота – система, що поєднує мету, зміст, функції, методи й організаційно-педагогічні форми, зорієнтовані на розвиток активності, самодіяльності, толерантності, взаємодії студентів (курсантів) на принципах співробітництва та співтворчості. Вважаємо за необхідне наголосити, що формування правової культури курсантів залежить також від рівня організації позааудиторної роботи в льотному навчальному закладі. Позааудиторна робота є цілісним педагогічним процесом формування й розвитку особистості майбутнього фахівця, що відбувається на засадах органічної єдності з навчальним процесом і соціальним середовищем, урахуванні особистісних інтересів, нахилів курсантів і соціального замовлення суспільства.

Виховний потенціал практики позааудиторної роботи формує філософсько-світоглядну позицію курсанта, пізнавальну активність і культуру розумової праці. На основі цього під час позааудиторної діяльності можуть бути сформовані навички самоврядування; соціальна активність та відповідальність; політична культура; патріотизм; правосвідомість; свідоме ставлення до праці; естетична культура й фізичне вдосконалення.

У сучасних умовах позааудиторна форма роботи виконує роль тієї ланки, що поєднує теорію та практику. Місце цієї діяльності регламентоване такими державними документами: Законами України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Про вищу освіту»; Державною програмою «Вчитель»; статутом вищого навчального закладу; Положеннями про студентське наукове товариство, студентський науковий гурток, проблемну групу; планами навчальної, виховної роботи факультетів навчального закладу тощо.

Останнім часом позааудиторну діяльність у вищому навчальному закладі сприймають як організаційну форму, зреалізовану в системі змішаного навчання. Наприклад, практика викладання технічних дисциплін у Польщі демонструє ефективність використання змішаного навчання («nauczanie mieszane»), що постає як форма дистанційного навчання й поєднує як традиційні форми навчання, так і сучасні інформаційно-телекомунікаційні технології, які слугують засобом спілкування між викладачем та студентом [13].

Комбіноване (змішане) навчання – це педагогічно виважене поєднання технологій традиційного, електронного, дистанційного та мобільного навчання, спрямоване на інтеграцію аудиторного й позааудиторного навчання. Таке визначення акцентує на проміжній ролі комбінованого навчання – між традиційним (переважно аудиторним) і дистанційним (переважно позааудиторним) навчанням – та на провідній ролі інформаційно-телекомунікаційних технологій в організації навчальної діяльності.

Серед перспективних напрямів освітньої діяльності вищого навчального закладу у сфері дистанційного навчання Ю. Триус [14] розрізняє: використання інформаційно-

телекомунікаційних технологій у процесі організації позааудиторної роботи майбутніх фахівців усіх форм навчання з наданням їм комплексу спеціальних навчальних матеріалів для самостійної роботи (навчальні матеріали, виконані у твердих копіях, електронному вигляді, на аудіо- й відеокасетах); надання змоги майбутнім фахівцям освоїти, крім дисциплін навчального плану, інші курси, а також освітні програми, що існують як у вищому навчальному закладі, де навчається майбутній фахівець, так і в інших навчальних закладах України та за кордоном.

Навчання в позааудиторний час починається з мотивації навчальної діяльності курсантів, де вони отримують інформацію щодо переваг вивчення правових дисциплін протягом факультативних занять, про доцільність вивчення саме цього переліку питань, необхідного для подальшої професійної діяльності, професійного становлення, а також загальні рекомендації стосовно успішного вивчення цього курсу.

Формуванню позитивної мотивації курсантів до виконання самостійної роботи сприяють такі чинники: чітка організація процесу самостійної роботи; зміст завдань і способи їх виконання; стимулювання контрольної функції.

Від рівня організації самостійної роботи суттєвою мірою залежить її успішність. Необхідною умовою мобілізації курсантів на якісну професійну підготовку є конкретна програма їхньої самостійної пізнавальної діяльності, навчально-методичне та організаційно-педагогічне забезпечення, що повинно ґрунтуватися на кафедральній концепції навчально-виховного процесу, відповідати профілю підготовки, зважати на традиції й конкретні умови роботи. Науковець В. М. Володько [15] вважає, що умови роботи мають бути базовані на низці вихідних даних, до яких насамперед можна зарахувати:

- науково-методичний потенціал викладачів;
- готовність кожного викладача до такої роботи, коли доводиться відмовлятися від чинних норм і звичаїв;
- рівень підготовки курсантів, що залежить від певних соціальних, економічних та інших чинників;
- можливості навчально-методичного й технічного забезпечення навчального закладу, форма занять, зміст і структура освіти тощо.

Висновки. Пропоноване наукове дослідження спрямоване на впровадження важливої педагогічної умови – удосконалення структури науково-дослідної та позааудиторної роботи в контексті формування правової культури курсантів льотних навчальних закладів. Важливо, щоб вже у процесі навчання в умовах самостійного навчання та позааудиторної роботи курсанти оволоділи системним баченням майбутньої професійної діяльності, сприймали різноманітні дії фахівця-майстра як компоненти єдиної системи педагогічної діяльності, що включає пов'язані між собою напрямки роботи. Пропонована педагогічна умова дозволить сформувати у майбутніх фахівців авіаційної галузі необхідні правові знання, вміння та навички для виконання професійних дій.

Список використаної літератури

1. Литвинова Л.В. Психологічні механізми подолання дезадаптаційних переживань студентів-першокурсників : автореф. дис. ... канд. псих. наук : спец. 19.00.07 «Педагогічна та вікова психологія» / Л.В. Литвинова. – К., 2004. – 20 с;
2. Ліненко А.Ф. Професійна самоідентичність майбутнього вчителя / А.Ф. Ліненко // Наука і освіта. – 2005. – № 7–8. – С. 43–45
3. Магомедов М.И. Педагогические условия формирования готовности к профессиональной деятельности будущего учителя физической культуры : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования» / М.И. Магомедов. – Махачкала, 2009. – 167 с.
4. Митина Л.М. Личностное и профессиональное развитие человека в новых социально-экономических условиях / Л.М. Митина // Вопросы психологии. – 1997. – № 4 – С. 28–31.
5. Науково-практичні аспекти організації навчальної і методичної роботи в університеті : [монографія / наук. ред. Шевченко В.П.]. – Донецьк : Юго-Восток, Лтд, 2004. – 256 с.
6. Деркунская В.А. Опыты личностно-профессионального самопознания студента в контексте педагогической деятельности : программа психолого-педагогического практикума / Деркунская В.А. – М. : РГПУ им. А. И. Герцена. 2005. – 123 с.

7. Пехота О.М. Особистісно орієнтована освіта і технології / О.М. Пехота // Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи. – К. : ВІПОЛ, 2000. – С. 274–297.
8. Рубинштейн С.Л. Бытие и сознание / С.Л. Рубинштейн – М. : АН СССР, 1957. – 328 с.
9. Словник термінів і понять з педагогіки вищої школи : [посібник] / В.В. Приходько, В.В. Малий, В.Л. Галацька, М.А. Мироненко. – Дніпропетровськ, 2005. – 181 с.
10. Якиманская И.С. Личностно-ориентированное обучение в современной школе / Якиманская И.С. – М.: Б-ка журнала «Директор школы», 1996. – 96 с.
11. Сериков Г.Н. Педагогические системы обучения / Г.Н. Сериков – Челябинск, 1980. – 126 с.
12. Психологія суб'єктної активності особистості: Матеріали міжнар. наукової конференції «Підростаюча особистість як суб'єкт психічної активності, саморозвитку і творчості», 12–14 жовтня 1992 р., м. Київ. – К., 1993. – 227 с.
13. Debska B. Nowe metody kształcenia studentów na kierunku Technologia Chemiczna / B. Debska, M. Jaromin, P. Peszko // Przemysł Chemiczny. Czasopismo Politechniki Rzeszowskiej. – Rzeszow, 2006. – № 85/8–9. – P. 1171–1174.
14. Триус Ю.В. Комбіноване навчання як інноваційна освітня технологія у вищій школі / Ю.В. Триус, І.В. Герасименко // Теорія та методика електронного навчання : збірник наукових праць – Кривий Ріг : Видавничий відділ НметАУ, 2012. – Вип. III. – С. 299–308
15. Володько В.М. Самостійна пізнавальна діяльність студентів : метод. рекомендації. / В.М. Володько, І.С. Дмитрик, М.Д. Іванова. – К. : ІСДО, 1993. – 52 с.

References

1. Litvinova, L.V. (2004). Psychological mechanisms of overcoming dezadaptatsiynyh experiences of first-year students. (Ph.D Dissrtation). *Thesis*. Kyiv. (in Ukr.).
2. Linenko AF (2005). Professional self-identity of future teachers. *Science and Education*, 7–8, 43–45. (in Ukr.).
3. Magomedov MI (2009). *Pedagogical terms of readiness for the formative Professional activity of the future teacher of Physical Culture*. (Ph.D Dissrtation). Makhachkala. (in Russ.).
4. Mitin LM (1997). Lychnostnoe and Professional Development novyh rights in the socio-economic conditions. *Issues of Psychology*, 4, 28–31. (in Russ.).
5. *Scientific and practical aspects of learning and teaching at the University: monograph*. In Shevchenko V.P. (Ed.). Donetsk: South-east, Ltd. (in Ukr.).
6. Derkunskaaya, V.A. (2005). *Experiments personal and professional self-knowledge in the context of the student's educational activities: a program of psycho-pedagogical workshop*. Moscow: Herzen RGPU. (in Russ.).
7. Piechota, A.M. (2000). Personality-oriented education and technology. *Continuing professional education: problems, searches, perspectives*, 274–297, Kyiv: VIPOL. (in Ukr.).
8. Rubinstein, S.L. (1957). *Being and consciousness*. Moscow: USSR Academy of Sciences. (in Russ.).
9. *Glossary of terms and concepts of pedagogy of higher education*. (2005). In V.V. Prikhodko, V.V. Maly, V.L. Galatia, M.A. Mironenko. Dnipropetrovsk. (in Ukr.).
10. Yakimanskaya, I.S. (1996). *Personality-oriented education in the modern school*. Moscow: Library Journal “The school principal” (in Russ.).
11. Serikov, G.N. (1980). *Pedagogical training system*. Chelyabinsk. (in Russ.).
12. *Psychology of the individual subject activity* (1993). Proceedings of the International Conference “Younger person as the subject of mental activity, self-development and creativity”, 12–14 October 1992, Kyiv. (in Ukr.).
13. Debska B., Jaromin, M., Peszko, P. (2006). Nowe metody kształcenia studentów na kierunku Technologia Chemiczna. *Przemysł Chemiczny. Czasopismo Politechniki Rzeszowskiej*, 85/8–9, 1171–1174. (in Pol.).
14. Trius, U.V., Gerasimenko, I.V. (2012). Combined learning as an innovative educational technology in higher education. *Theory and methods of e-learning: a collection of scientific works, Kryvyi Rih, III*, 299–308. (in Ukr.).
15. Volodko, V.M., Dmytryk, I.S., Ivanova, M.D. (1993). *Independent cognitive activity of students: guidelines*. Kyiv: ISDO. (in Ukr.).

DOVHYI Oleksandr,

Post-graduate student,

Kirovohrad Flight Academy of National Aviation University,

e-mail: adovgiy@goodex.com.ua

IMPROVEMENT OF SCIENTIFIC-RESEARCH AND INDEPENDENT WORK STRUCTURE IN THE CONTEXT OF STUDENTS' LEGAL CULTURE FORMING AT FLIGHT EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS

Abstract. *Introduction. In the article the importance of the improvement of scientific-research and independent work structure in the context of students' legal culture forming at flight educational establishments was accentuated. Modern mechanisms of students' independent cognitive activity management, that create priority terms for the increase of efficiency of educational process from position of philosophical, sociological, psychological and pedagogical, and legal approaches in the context of*

improvement of scientific-research structure and extracurricular work was studied. In the article the core concepts have been considered, such as: students' independent cognitive activity, extracurricular work, combined (blended) learning.

We consider students' independent cognitive activity as a system of his/her extracurriculum didactically predetermined educational efforts, that extends intellectual and professional potential; assists in further studying and mastering of professional knowledge, qualities, skills and abilities; a complicated process, whose structural component comprises a cognitive action, that is initiated by a subject (by a student), and thus, is characterized by aim realization and presence of a factual reason, that will facilitate his/her educational independent cognitive activity. Thus, in this research will pay special attention to the improvement of students' independent cognitive activity at flight educational establishments. To the modern mechanisms of management of students' independent cognitive activity, that create priority terms for the increase of educational process efficiency, psychological providing of studying process in particular, we refer the following:

– the realization of principles of independent educational activity by a teacher, namely: independence, professional pedagogical direction, humanization, consistancy, science, consciousness and activeness, systemacity, sequence and rationality, sufficient level of complication, connection of theory and practice;

– didactical component of organization of independent cognitive activity due to implementation of integrative complex system of pedagogical influence on the processes of self-cognition, self-actualization, self-regulation, self-training, self-control, self-appraisal, self-government and self-organization;

– individualization of the content of students' independent cognitive activity.

So, it was suggested to use a reflection and self-assessment during educational practice. Having experienced practical use of constructive methods on themselves, the students of flight educational establishments will have a stimulus to the use of these methods in their professional activity. In the process of properly arranged practice the students will get not only professional knowledge and skills, but they will also develop as personalities and acquire the complex of professional qualities, which will be necessary in future life and professional activity.

Key words: *legal culture; students; student's independent cognitive activity; extracurriculum work; combined (blended) learning.*

*Одержано редакцією 08.08.2016
Прийнято до публікації 12.08.2016*